

Bronnenboekje examen VMBO-GL en TL
2003

tijdvak 2

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING CSE GL EN TL

GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING VBO-MAVO-D

bron 1

aantal VOC-schepen naar Azië en terug uit Azië

	naar Azië:	terug uit Azië:
1602-1610	76	44
1610-1620	117	50
1620-1630	141	71
1630-1640	157	75
1640-1650	165	93
1650-1660	205	103
1660-1670	238	127

bron 2

Onderstaande gebeurtenis speelde zich af in de tijd van het Cultuurstelsel (rond 1850).

Een Nederlandse ambtenaar kreeg moeilijkheden met één van de machtigste adellijke landheren op Java. De ambtenaar verdacht de landheer ervan de bevolking op zijn landgoed te onderdrukken. De landheer eiste veel herendiensten van de bevolking. Hij werd rijker door misbruik en afpersing. De bevolking durfde geen klacht tegen hem in te dienen. De ambtenaar zei: 'De inheemse bevolking heeft het recht beschermd te worden tegen dit soort misbruiken.'

bron 3

een historicus over minister Cremer, die met het voorstel van de Mijnwet kwam

Voor minister Cremer was de zaak duidelijk: de belangen van de Nederlandse schatkist en van het Nederlandse bedrijfsleven stonden voorop. Mijnbouw uitgevoerd door een overheidsbedrijf was een risico en kostte te veel geld. Als het particuliere bedrijfsleven 2% van zijn opbrengsten als belasting zou betalen, liep de overheid geen risico en verdiende er toch geld aan.

bron 4

een Kamerlid dat tegen het voorstel van de Mijnwet was

Die grondstoffen kunnen belangrijk voor Indië zijn. Natuurlijk heeft Nederland het recht zich die grondstoffen toe te eigenen. Maar alleen als we zeker weten dat het in het voordeel is van de gehele Indonesische bevolking en niet van enkele Nederlandse bedrijven.

bron 5

het ophalen van de belasting op Sumatra

bron 6

bron 7

uit een geschiedenisboek

De leden van de nationalistische beweging PNI begrepen dat de Indonesische bevolking door het gebruik van bepaalde symbolen sneller nationalistisch zou kunnen worden. Zo presenteerden de nationalist op een jeugdcongres in Batavia in 1928 voor het eerst het Indonesische volkslied 'Indonesia Raya' en een eigen rood-witte vlag als hun symbolen. De toespraken werden in het Maleis gehouden. De Nederlandse taal mocht niet gesproken worden, want dit was de taal van de kolonisator.

bron 8

tabel met de inkomsten van de Nederlandse staat in de periode 1853-1858 (bedragen in miljoenen guldens)

Jaar	Inkomsten uit Nederland	Inkomsten uit Indonesië
1853	60	15
1854	62	20
1855	63	24
1856	59	30
1857	51	42
1858	62	31

bron 9

een Nederlander in 1901

Wij zijn de opvoeders geworden van miljoenen Indonesiërs. Hun lot ligt in onze handen. Door een eerlijk bestuur moeten wij hun vertrouwen winnen. Wij moeten ervoor zorgen dat er meer welvaart voor de bevolking komt. Wij moeten het kind Indonesië opvoeden tot een man.

bron 10

uit een radiotoespraak in december 1942 van koningin Wilhelmina

Het tijdperk van onze koloniale verhouding behoort tot het verleden. Na een historische verbondenheid van eeuwen staan wij aan de vooravond van een samengaan op voet van gelijkheid.

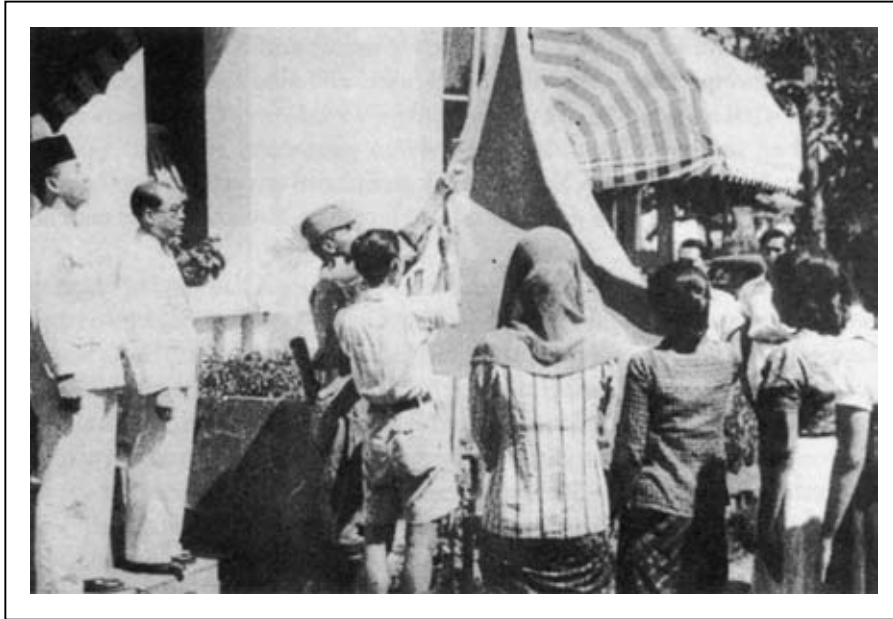
bron 11

Koningin Juliana zet haar handtekening.

bron 12

Soekarno en Hatta kijken toe hoe de rood-witte vlag van Indonesië wordt gehesen.

bron 13

Een historicus schrijft:

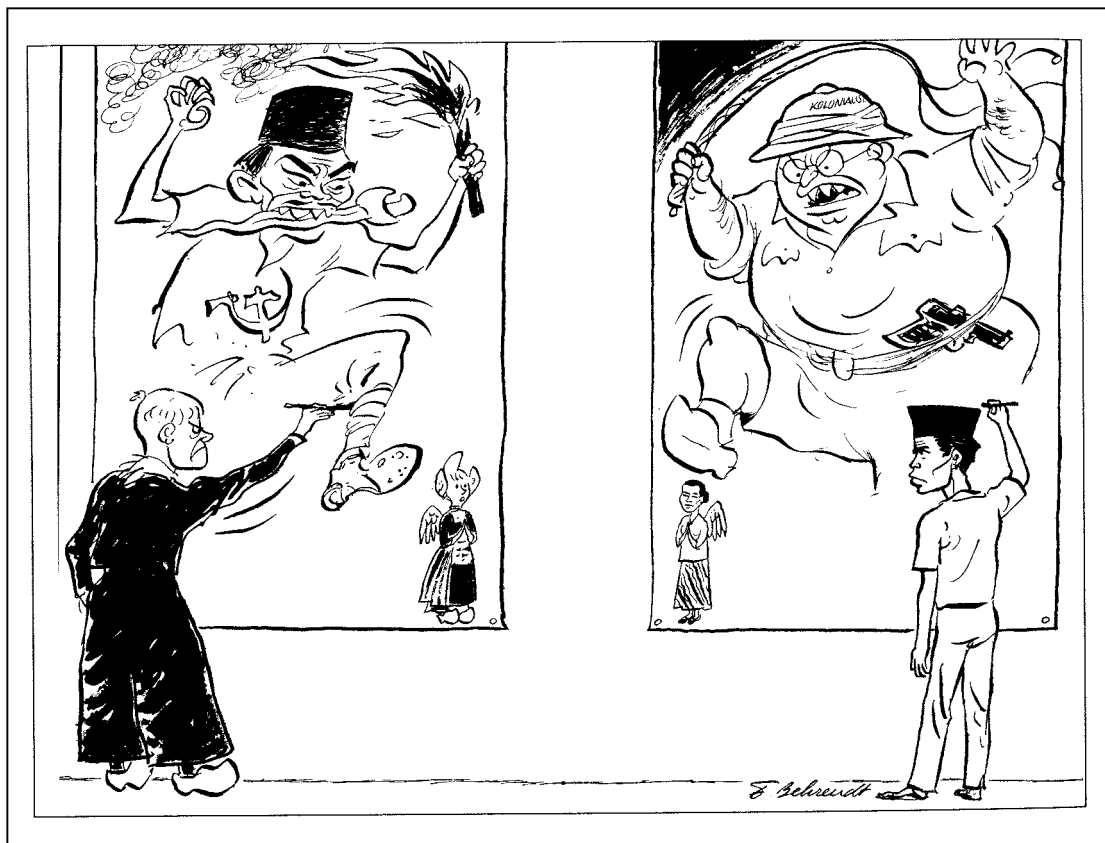
Vóór januari 1949 zou er een nieuwe staat gevormd moeten worden: de Verenigde Staten van Indonesië. Deze moest bestaan uit het hele grondgebied van Indonesië. De staat zou met het Koninkrijk der Nederlanden moeten samenwerken in een Nederlands-Indonesische Unie, met aan het hoofd de koningin. Dit bood Nederland de gelegenheid zich zonder gezichtsverlies bij de veranderde situatie in Indonesië neer te leggen.

bron 14

interview met een oud-militair

Om drie uur kwamen we bij het paleis van Soekarno, de ambtswoning van de laatste gouverneur. De paleiswachten openden het vuur. Wij schoten terug. Toen het even stil was, verschenen er drie mannen met een witte vlag. Ik gelastte een staakt-het-vuren en liep op hen af. Van dichtbij herkende ik Soekarno. Soekarno sprak mij aan. "Is kapitein Westerling nog steeds jullie commandant?" Hij was erg gespannen. Ik antwoordde dat Westerling inmiddels was vervangen door overste Van Beek.

bron 15
 een spotprent uit 1962

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

+

ONTWIKKELING VAN DE GEZONDHEIDZORG IN NEDERLAND

bron 16
 gegevens over de bevolking van een stad in 1832

wijk	inwoners	aangetast door cholera	overleden aan cholera	hersteld van cholera
A	2960	8	2	6
B	4522	9	3	6
C	2723	17	10	7
D	4503	8	4	4
totaal	14708	42	19	23

wijk B is de armste wijk van de stad
 wijk C is de rijkste wijk van de stad

bron 17

uitgaven aan armenzorg in Nederland tussen 1879 en 1913

	uitgaven gemeentebesturen		uitgaven overige instellingen	
	x 1 miljoen gulden	% van het totaal aan armenzorg in Nederland	x 1 miljoen gulden	% van het totaal aan armenzorg in Nederland
1879	5,2	43	6,7	57
1888	5,9	44	7,5	56
1898	7,4	46	8,9	54
1904	9,4	49	9,6	51
1908	11,2	52	10,5	48
1913	15,8	57	11,8	43

bron 18

met de klas naar de schooltandarts

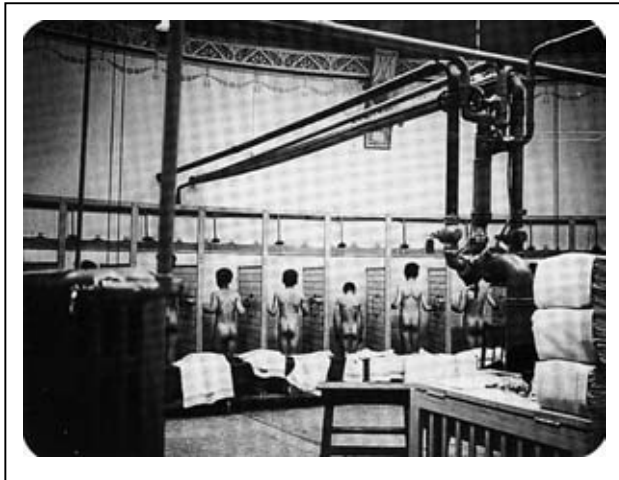
bron 19

De arbeider: "Alleen als zij er ook van zal profiteren, zijn wij bereid u te helpen het vrouwenkiesrecht te veroveren."

bron 20

Eén keer in de week met de hele klas onder de douche: een lauw stortbad, ook wel regenbad genoemd, spoelde het vuil weg.

bron 21

“Voor deze ene keer mag je je zwager gaan begraven. Maar denk er voortaan aan: in deze drukke tijd kunnen wij geen begrafenissen hebben.”

bron 22

gezinsleden rond een gedekte tafel

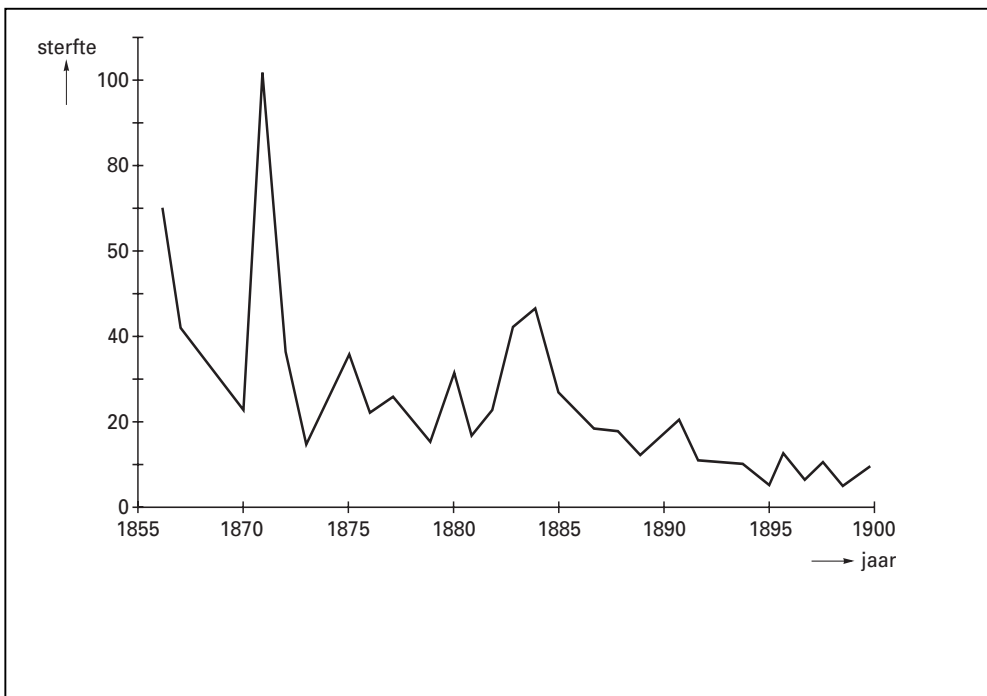
bron 23
gezinsleden bij hun huis

bron 24
enkele nieuwe wetenschappelijke inzichten

Tijdens zijn Indische loopbaan had de Leidse hoogleraar Blume de cholera bestudeerd. Hij was ervan overtuigd dat het drinkwater een belangrijke oorzaak was van de verspreiding van de cholera. In 1883 ontdekte Koch de cholerabacil als veroorzaker van de ziekte. Zuiver leidingwater was een wapen in de strijd tegen de cholera.

bron 25
sterfte onder de bevolking als gevolg van cholera, pokken, malaria, mazelen, roodvonk, difterie en kinkhoest te Amsterdam per 10.000 inwoners

bron 26

Een ooggetuige schrijft over arbeiderswoningen:

Te veel mensen woonden in een te kleine ruimte. De woningen waren smerig, vochtig, donker en zonder voldoende luchtverversing. Verder was er in de woningen van de armste mensen onvoldoende gelegenheid om te koken. Er waren te weinig slaapplekken die ook nog slecht ingericht waren. Ook een toilet ontbrak.

bron 27

uit de geschiedenis van een stad

In de kleine woningen, meestal bewoond door grote gezinnen, ontbrak iedere vorm van sanitaire voorziening. Een privaat met daaronder een beerput werd gebruikt door bewoners van een hele rij krotten. In 1877 werd een tonnenstelsel ingevoerd. Verplaatsbare tonnen of bakken werden onder de privaten geplaatst en twee of drie maal per week geleegd.

bron 28

De regering en de werkloosheid.

minister-president Colijn

bron 29

GEMEENTELIJK BUREAU VOOR
 MAATSCHAPPELIJKE STEUN
 AMSTERDAM

over de week van 21 t/m 27 MAART 1939.

Naam: J.F.M. den Hoer 4 192343
 Vochtstr. 120 hs.

900.029

DAG:	V.M.	N.M.
Dinsdag		
Woensdag		22 MRT 1939
Donderdag	23 MRT 1939	
Vrijdag		24 MRT 1939
Zaterdag	<i>M. van der ...</i>	
Maandag		

De houder dezer kaart is verplicht vóór het verlaten van het stempel-
 lokaal na te gaan of de kaart juist werd afgestempeld.
 Reclames na het verlaten van het stempellokaal blijven buiten
 beschouwing.
 Indien de ondersteunde niet kan stempelen, vermeldt hij in het
 betrokken vakje de reden daarvan.

Model 2a.

bron 30

Deze groepering was er tot en met de Tweede Wereldoorlog over het algemeen van overtuigd dat de staat zich niet moest bemoeien met de economie. Men vertrouwde bij het regelen van de samenleving op de wet van vraag en aanbod. De overheid moest hoogstens zorgen voor gunstige voorwaarden zodat de economie zich ongehinderd kon ontwikkelen.

bron 31

In het 'Plan van de Arbeid' speelde de staat een belangrijke rol. Onder invloed van de crisis onderstreepte dit rapport de noodzaak tot het stimuleren van openbare werken en het financieel ondersteunen van belangrijke economische sectoren. Deze groepering die het 'Plan van de Arbeid' voorstelde, bleef vasthouden aan een grotere invloed van de werknemers.

bron 32

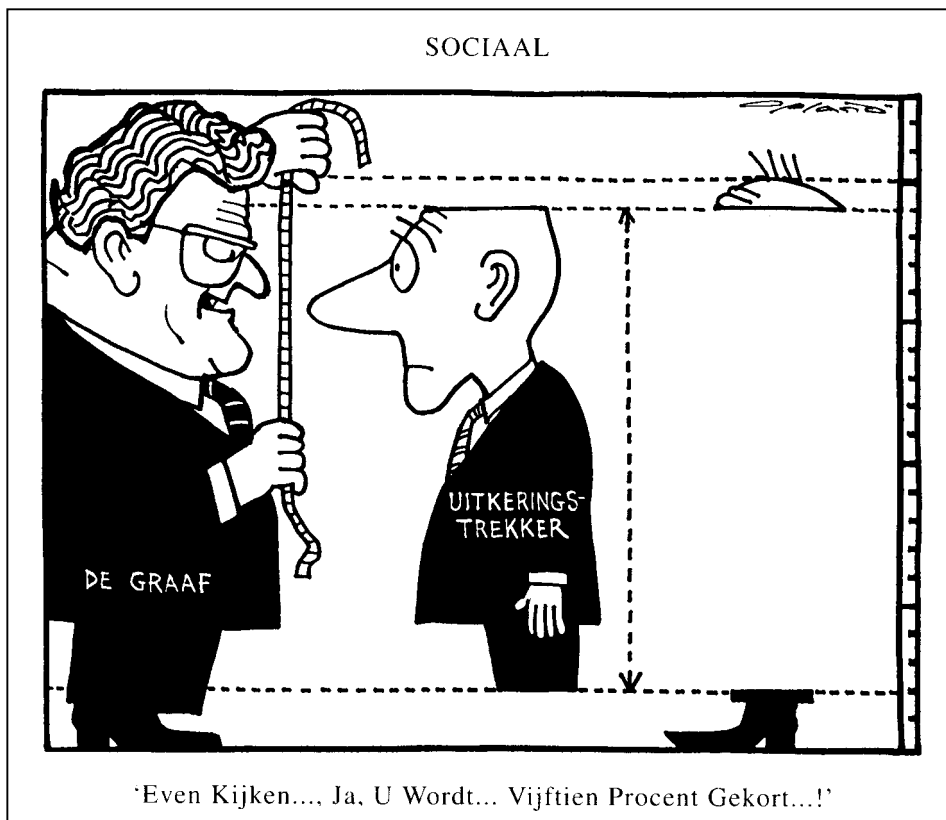
overheidsuitgaven in percentages (%) van het nationale inkomen

	1950	1960	1970	1980	1988
ministeries					
onderwijs	3,3%	5,2%	8,1%	8,6%	8,5%
gezondheidszorg	3,5%	4,7%	6,9%	8,3%	9,2%
sociale zaken	9,8%	12,9%	21,1%	26,1%	31,7%
volkshuisvesting	5,4%	8,4%	7,9%	10,1%	11,4%

bron 33

bron 34

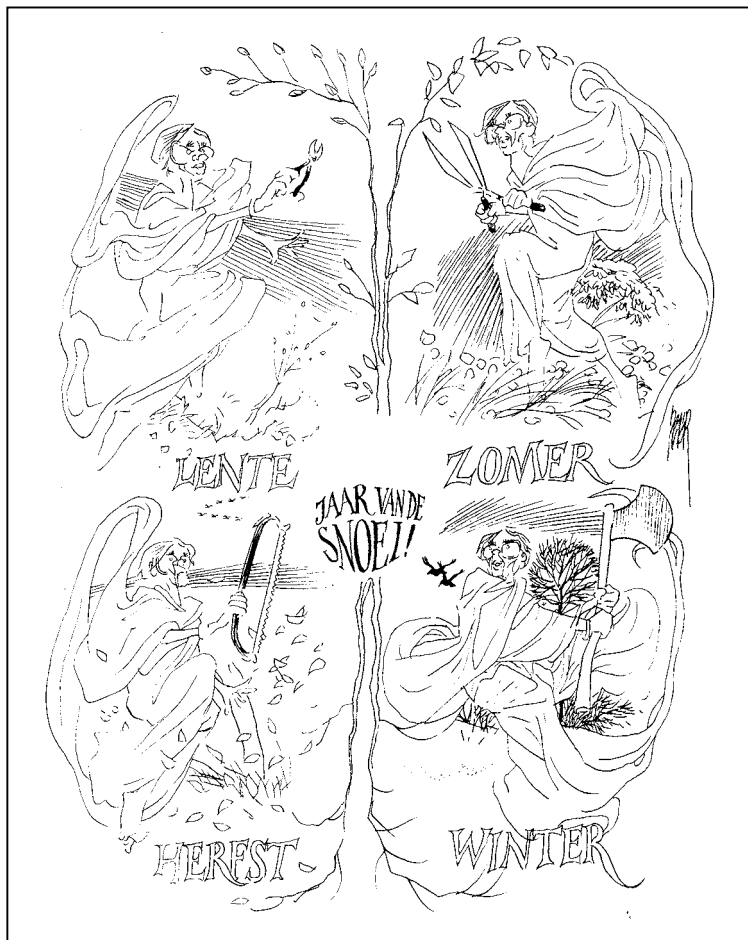
bron 35

Centraal Bureau: 'Nederland leeft op te grote voet'

bron 36

vier maal de minister van financiën aan het werk

bron 37

Een vrouw vertelt:

Voor mij is een uitkering heel normaal. Mijn moeder zou zich er vroeger over schamen, maar ik weet niet anders. Ik ben ermee opgegroeid. Wat dat betreft kan ik mezelf dus niet goed met mijn moeder vergelijken. Voor mij is het heel eenvoudig. Omdat ik een alleenstaande moeder ben, werk ik niet, dus vraag ik een uitkering aan. Ik schaam mij er niet voor. En wat de burens zeggen, doet mij niets. Geklets als 'Ze werkt niet, heeft geen man en neemt toch een kind', daar trek ik me niets van aan.